

ÇOCUK GELİŞİMCİ ADAYLARININ “PSİKOLOJİK İSTİSMAR” KAVRAMINA İLİŞKİN BİLİŞSEL YAPILARININ İNCELENMESİ

Şerife ÇAMURCU^{a,*} | Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ^a

^aAnkara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye,

*Sorumlu Yazar; Şerife ÇAMURCU, E-Posta: scamurcu@aybu.edu.tr

ÖZET

Anahtar Kelimeler

- Psikolojik istismar,
- İstismar,
- Kelime ilişkilendirme testi

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi

22.07.2022

Kabul Tarihi

08.08.2022

Amaç: Bu araştırmanın amacı çocuklarla birebir etkileşim içerisinde bulunacak olan çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını zihinlerinde nasıl bir biçimde yapılandırdıklarını belirlemek ve bu kavrama ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümünde öğrenimlerine devam eden 104 çocuk gelişimci adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri kelime ilişkilendirme testi (KİT) kullanılarak toplanmış ve içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgular çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını en çok baskı kelimesi ile ilişkilendirdikleri ve psikolojik istismar kavramına ilişkin az sayıda bilimsel bilgi içeren cümle yazabildikleri şeklindedir.

Sonuç: Elde edilen bulgulara göre çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin bilişsel yapılarının yeterli olmadığı, kavrama ilişkin kurdukları cümlelerde kavram yanlışlığı barındırdıkları belirlenmiştir.

THE STUDY OF THE COGNITIVE STRUCTURES OF CHILD DEVELOPMENT
SPECIALIST CANDIDATES RELATED TO THE CONCEPT OF
“PSYCHOLOGICAL ABUSE”

Şerife ÇAMURCU^{*1} | Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ²

**Corresponding Author; Şerife ÇAMURCU, E-mail: scamurcu@aybu.edu.tr*

ABSTRACT

Keywords

- Psychological abuse,
- Abuse,
- Word association test

Article Info

Research article

Received

22.07.2022

Accepted

08.08.2022

Aim: The aim of this research is to determine how child development candidates who will have one-on-one interaction with children structure the concept of psychological abuse in their minds and to reveal their cognitive structures related to this concept.

Method: In the research carried out in accordance with this purpose, case study pattern was used as one of the qualitative research approaches. The study group of the study consists of 104 child development candidates who continue their studies at the Child Development Department of Ankara Yıldırım Beyazıt University. The data of the research were collected using the word association test (WAT) and evaluated by performing content analysis.

Findings: The findings obtained as a result of the analyzes carried out are that child development candidates associate the concept of psychological abuse with the word oppression the most and can write sentences containing a small number of scientific information about the concept of psychological abuse.

Conclusion: According to the findings obtained, it was determined that the cognitive structures of child development candidates related to the concept of psychological abuse were not sufficient, and they had a misconception in the sentences they formed about the concept.

GİRİŞ

Kültüre, ırka ve dine bağlı olmaksızın her toplumda ve her gelişim düzeyinde yaşanabilen bir olgu olarak karşımıza çıkan “İstismar” sözcüğü Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde “sömürme”, “birinin iyi niyetini kötüye kullanma” olarak tanımlanmaktadır (1, 2). İstismar; kişinin rızası olmadan istemediği davranışlarda bulunmak veya yapmak istemediği davranışları yapması için zorlamak ile birlikte kişinin sağlığına, hayatına, gelişimine veya gururuna zarar verecek şekilde uygulanan her türlü fiziki duygusal, cinsel tutum ve davranışları içermektedir. İstismar; edilen kişiye ve türüne göre iki grupta incelenebilmektedir (3). Bu bağlamda psikolojik istismar, geçmişte özellikle fiziksel veya cinsel istismar türlerinin bir sonucu olarak görülen istismar türlerinden biri iken; günümüzde istismarın ayrı bir biçimi olarak ele alınmaktadır (4).

Tanımlanması oldukça zor olan psikolojik istismar; bir kişinin başka bir kişiyi istemediği bir davranışa, maruz bırakması ile meydana gelen ve korku, panik, endişe, kronik depresyon ya da travma sonrası stres bozukluğu da dahil olmak üzere bir takım psikolojik problemler ile sonuçlanmaktadır (5, 6). Günlük yaşamda sıklıkla rastlanan istismar türlerinden biri olan psikolojik istismar; ebeveyn ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları ile birlikte saldırganca davranışları olarak da tanımlanabilmektedir (7). Bu bağlamda psikolojik istismar; çocuğun eleştirildiği, korkutulduğu, aşağılandığı, alay edildiği veya tecrit edildiği durumlarda bakım verenin çocuğun aktivitelerini, düşüncelerini onaylamadığında veya anlamadığı zamanlarda ortaya çıkabilmektedir (8).

İstismar türleri kimi zaman tek başına görülse dahi çoğunlukla iç içe geçmiş şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Bugerçekten hareketle bir istismar türü başka bir istismar türünün de ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (3). Bu noktada birden fazla istismar türünün aynı anda gerçekleşebilmesi ve istismar türlerinin sınırlarının kesin olarak çizilmesinin oldukça güç olduğu belirtilmekle birlikte; psikolojik istismarın, diğer istismar türlerini bünyesinde barındırabileceğine dikkat çekilmektedir. Öyle ki psikolojik istismara çoğunlukla fiziksel ve cinsel istismar eşlik etmekte; fiziksel ve cinsel istismarın fiziksel etkileri yok olsa dahi psikolojik istismarın etkileri devam edebilmektedir (1). Bu nedenle erken yaşta psikolojik istismara veya ihmale uğrayan çocuklarda, fiziksel istismar veya ihmale uğrayan çocuklara göre birçok işlev alanında daha fazla bozulmalar görülmektedir (9). Cerezo & Frias (1994), psikolojik istismarın sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim alanlarda bozulmalar ile ilişkili olduğunu belirtirken; Uslu (2015) ise psikolojik istismara uğrayan çocukların; zihinsel gelişim düzeyi ile akademik başarı arasında uyumsuzluk, güvensizlik, düşük benlik saygısı, içe kapanıklık, çekingenlik, sosyal uyumsuzluk, hırçınlık ve saldırgan davranışlar gibi çeşitli işlev alanlarında bozulmaların görülebileceğini belirtmektedir (10, 11). Bu bağlamda psikolojik istismar, istismara uğrayan kişiler üzerinde fiziksel izler bırakmamakla birlikte; çoğu yaşam boyunca süren uzun süreli olumsuz etkilere neden olmaktadır (4).

Çocukların yaşamında bu denli önemli izler bırakan psikolojik istismarda özellikle; çocuklukta sağlanan duygusal desteğin daha sonraki yıllarda çocuğun duygusal sağlığı ve gelişimi üzerinde kritik bir önem arz ettiği belirtilmektedir (12). Bu desteğin sağlanması noktasında ise psikolojik istismarın tespit edilmesi öncelikli önem taşımaktadır. Ancak psikolojik istismar vakaları; fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut olarak teşhisedilebilecek kanıtları içerisinde barındırmamaktadır. Psikolojik istismar, doğası gereği tüm istismar olgularından etkilenmekte ve bu olgularla birlikte kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeyi gerektirmektedir (5). Bu bağlamda ilgili alan yazın taramasında çocukluk çağı psikolojik istismarının daha sonraki psikolojik ve davranışsal işleyiş üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların (13, 14), fiziksel ve cinsel istismar gibi diğer kötü muamele biçimlerini inceleyen araştırmaların (15, 16) gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu doğrultuda ilgili alan yazın taramasında çocuk ile birebir çalışma olanağına sahip olan çocuk gelişimciler ve çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismara yönelik gerek algılarını gerekse zihinsel yapılarını ortaya koyan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Alan yazındaki bu boşluktan hareketle; bu

araştırmada çocuklarla birebir etkileşim içerisinde bulunacak olan çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını zihinlerinde nasıl bir biçimde yapılandırdıklarını belirlemek ve bu kavrama ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını zihinlerinde nasıl yapılandırdıklarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmalarda bir olgunun sahip olduğu ayrıntıları tanımlamak, görmek, olguya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek ve olguyu değerlendirmek amacıyla durum çalışması deseni kullanılmaktadır (17). Bu araştırmada da çocuk gelişimci adayların psikolojik istismar kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koyabilmek adına durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü programına devam eden 104 çocuk gelişimci aday oluşturulmaktadır. Çocuk gelişimci adayları birinci, ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde öğrenimlerine devam etmektedir. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken ilgili bölümde öğrenimlerine devam eden 140 çocuk gelişimci adaylarına ulaşılması hedeflenmiş; ancak gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden 104 çocuk gelişimci aday ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

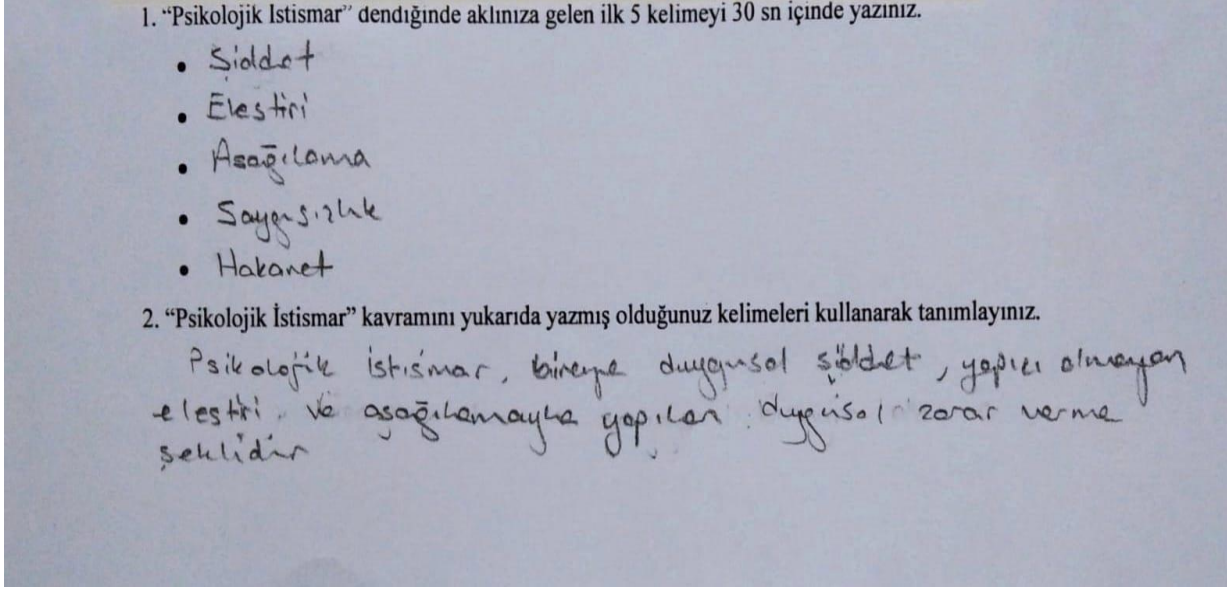
Araştırmanın verileri çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin bilişsel yapılarını belirlemeye olanak sağlayan "Kelime İlişkilendirme Testi" (KİT) kullanılarak toplanmıştır.

Kelime İlişkilendirme Testi

Kavramsal yapıların değerlendirilmesinde, psikoloji ve sosyolojideki inanç veya tutum değişikliklerinin tespitinde kullanılan yöntemlerden biri (18) olan kelime ilişkilendirme testi ilk olarak 1903'de Jung tarafından geliştirilmiştir. Bu kapsamda geliştirilen test, bir kelime sunulduğunda kişinin zihninde oluşan çağrışımların haritalanarak zihinsel süreçlerin incelenmesi amacıyla taşımaktadır (19). Uzun süreli bellekteki herhangi bir anahtar kavrama verilen sıralı yanıtların bilişsel yapılarındaki kavramlarla kurulan bağlantıları ortaya koyarak anlamsal yakınlığı gösterdiği fikrinden hareketle kelime ilişkilendirme testinde, katılımcıların herhangi bir konuda belirlenen bir anahtar kavrama ilişkin aklına gelen kelimeleri belli bir süre içerisinde sıralaması beklenmektedir (20). Bu yöntemde anahtar kelimeler yolu ile bireylerin zihinsel temsillerine sınırsızca erişilebileceği fikri ile bir anahtar kavram verilmekte ve katılımcılardan akıllarına gelen fikirleri özgürce ifade etmeleri istenmektedir. Kelime ilişkilendirme testi, görüşmelere oranla daha az kısıtlamaya ve katılımcıların görüşlerini daha özgürce ifade etmelerine olanak sağlaması, sonrasında da daha az ön yargılı sonuçların ortaya çıkmasına olanak sağlaması nedeni ile tercih edilmektedir (21).

Kelime ilişkilendirme testleri başlangıç itibarı ile Alman kliniklerinde kullanılırken (19); zaman içerisinde yaygınlaşarak, hem fen (22, 23, 24) hem de sosyalbilimler (25, 26) alanında veri toplama aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin zihinsel yapılarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada kullanılan kelime ilişkilendirme testi, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuk gelişimci adaylarından psikolojik istismar kavramının çağrıştırdığı 5 kelimeyi 30 saniye içinde yazmaları beklenirken; ikinci bölümde 20 saniyelik bir süre içerisinde psikolojik istismar kavramını bir cümle ile tanımlamaları istenmiştir. Kelime ilişkilendirme testinde ilk bölüme 30, ikinci bölüme 20 saniye süre verilmesinin nedeni,

önceki araştırmalarda (27, 28) 30 saniyelik zaman diliminin optimum zaman birimi olarak belirlenmesidir. Ayrıca ikinci bölümde tanımlama işleminin daha üst düzey bilgiye ulaşmayı gerektirmesi (29) nedeni ile 30 saniyenin üzerine 20 saniyelik bir ek süre daha verilmiştir. Aşağıda örnek bir yanıt kağıdı yer almaktadır:

Şekil 1. Kelime İlişkilendirme Testi Örneği

Veri Analizi

Veri toplama sürecinin bitmesinin ardından ilk olarak çocuk gelişimci adaylarının kelime ilişkilendirme testine verdikleri yanıtlar numaralandırılmıştır. Numaralandırma işleminin ardından kelime ilişkilendirme testi kullanılarak toplanan veriler; içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Mevcut verileri açıklamak için önceden belirlenen kategori ya da boyutların olmadığı zamanda kullanılan içerik analizi, benzer verilerin belirli kavramlar ve temalar etrafından bir ara getirilerek düzenlenmesi sürecidir (30). Bu bağlamda araştırmada; psikolojik istismar kavramına ilişkin olarak elde edilen sözcükler ayrıntılı olarak incelenmiş ve tekrarlanan sözcükler dikkate alınarak frekans değerleri hesaplanmış ve frekansları temel alan kelime bulutu görseli oluşturulmuştur. Daha sonra ilgili kelimeler kod olarak ele alınarak kategoriler oluşturulmuş ve son olarak da çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramıyla ilişkili kurdukları cümlelerin kuramsal açıdan doğruluğu göz önüne alınarak alan yazın doğrultusunda incelenerek kategorilere ayrılmıştır.

Tüm bu işlemler yapılırken bazı eleme ve dışlama kriterleri belirlenmiştir. Buna göre psikolojik istismar kavramına ilişkin olarak kelime ilişkilendirme testinde herhangi bir sözcüğü boş bıraktığı belirlenen 14 çocuk gelişimci aday (4 aday 4. sözcüğü, 10 aday 5. Sözcüğü boş bırakmıştır) ile kelime ilişkilendirme testinde ikiden fazla kelimenin yer aldığı söz öbeği (*çekinme duygusu yaratma, zor durumda bırakma, düşüncelerinin başkaları tarafından önemsenmemesi*) ve tanımlayıcı nitelikte olmayan cümleler kuran (*Senin için diyorum., Bir işe yaramıyorsun!, Komşunun çocuğu tıp kazanmış sen ne yaptın?*) 21 çocuk gelişimci adayının kelime ilişkilendirme testine verdikleri yanıtlar göz önüne alınmıştır. 69 çocuk gelişimci adayının verileri ile analiz gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik ile İlgili Çalışmalar

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliğin sağlanması oldukça önemlidir (31). Bu bağlamda araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için araştırmanın verileri Patton (2014)'in analizci üçgenlemesi olarak tanımladığı iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir (32). Ayrıca

kodların doğruluğunu kontrol etmek üzere psikolojik istismar konusunda araştırmaları bulunan bağımsız bir başka araştırmacı verileri yeniden kontrol etmiştir. Araştırmacılar ile bağımsız araştırmacı arasında görüş birliği tamamlandıktan sonra kategorilere son şekilleri verilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma yapılmadan önce Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruluna başvurularak (Tarih: 06.01.2022-36, No: 2021-532) ilgili onay alınmıştır. Daha sonra çalışmanın yapılacağı bölüme gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve çocuk gelişimci adaylarına ulaşılmıştır. Bu aşamada çocuk gelişimci adaylarına araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılmaya onay vermeyen adaylar araştırmanın dışında tutulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin olarak kelime ilişkilendirme testi aracılığı ile verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Kelime İlişkilendirme Testinde Yer Alan Sözcüklerden Elde Edilen Bulgular

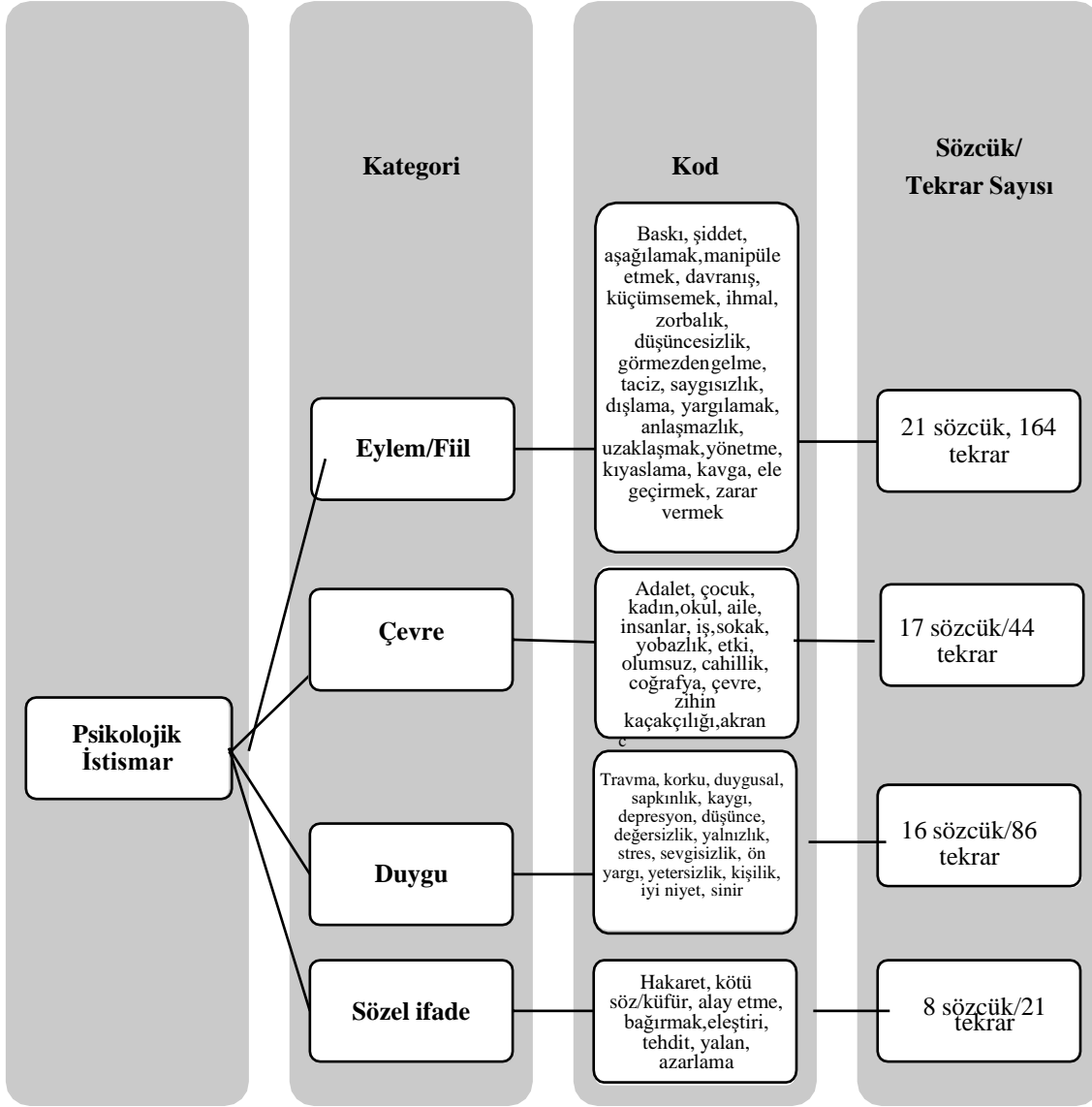
Araştırmada ilk olarak çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin ürettikleri kelime sayılarına bakılmıştır. Veri analizi kısmında belirtilen eleme ve dışlama kriterlerine uygun olarak belirlenen 69 çocuk gelişimci adayının kelime ilişkilendirme testi formu değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda psikolojik istismar kavramına ilişkin 345 sözcük üretildiği belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda çocuk gelişimci adaylarının ürettikleri bu 345 kelime ve tekrarlanma sıklıklarına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 1. Çocuk Gelişimci Adaylarının Psikolojik İstismar Kavramıyla İlişkilendirdikleri Kelimeler ve Tekrarlanma Sıklıkları

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Baskı	33	Adalet	8	Taciz	4
Şiddet	26	Sapkınlık	8	Aile	4
Travma	21	Çocuk	8	Yalnızlık	3
Aşağılamak	18	Kaygı	7	İnsanlar	3
Manipüle etmek	13	Bağırarak	6	Saygısızlık	3
Davranış	13	Depresyon	6	Dışlama	3
Hareket	12	Düşünce	6	Yargılamak	3
Küçümsemek	12	Düşüncesizlik	5	Ön Yargı	3
Kötü söz/Küfür	12	Kadın	5	Stres	2
İhmal	11	Eleştiri	5	Sevgisizlik	2
Korku	10	Değersizlik	4	Azarlamak	3
Duygusal	10	Okul	4	İş	2
Alay Etme	9	Tehdit	4	Diğer* (22 sözcük)	
Zorbalık	9	Görmezden gelme	4		

Toplam: 62 sözcük, 345 tekrar

*Diğer sözcükler: anlaşmazlık, sokak, uzaklaşmak, yobazlık, yönetme, etki, yetersizlik, kıyaslama, kavga, olumsuz, kişilik, iyi niyet, cahillik, coğrafya, yalan, çevre, anlaşmazlık, zihin kaçaklığı, ele geçirmek, akran, sinir, zarar vermek.

Şekil 3. Psikolojik İstismar Kavramı ile İlişkili Kelimelerin Kategorilere Göre Dağılımı

Yukarıdaki şekil incelendiğinde çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına yönelik olarak ürettikleri toplam 62 sözcüğün; eylem/fiil, çevre, duygu ve sözel ifade olmak üzere dört kategoride toplandıkları görülmüştür. Buna göre çocuk gelişimci adayları psikolojik istismar kavramını en çok eylem sözcükleri ile ilişkilendirirken bunu sırası ile çevre, duygu ve sözel ifadeler ile ilgili sözcükler izlemişlerdir. Çocuk gelişimci adaylarının ürettikleri sözcükleri tekrarlama durumlarına bakıldığında ise en çok eylem sözcüklerini tekrarladıkları bunu sırası ile duygu, çevre ve sözel ifade sözcüklerinin izlediği belirlenmiştir.

Kelime İlişkilendirme Testinde Yer Alan Cümlelerden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde kelime ilişkilendirme testinin ikinci bölümünde yer alan çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismara ilişkin olarak kurdukları tanımlardan yola çıkılarak elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Aşağıdaki tabloda çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin olarak kurdukları cümlelerin kavramla ilişkisi göz önüne alınarak Ercan, Taşdere

ve Ercan (2010) tarafından belirlenen kategorilere göre dağılımlarına yer verilmiştir (33).

Tablo 2. Psikolojik İstismar Kavramına İlişkin Olarak Kurulan Cümlelerin Dağılımı

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kavram Yanılgısı İçeren Cümleler	32	“Bireyin bir başkası tarafından sözlü ve ruhsal zarara uğramasıdır.” (K93) “Fiziksel olmasa da psikolojik olarak insana şiddet uygulandığı için kişikorku, endişe, panik ve çaresizlik duygularına kapılabilir.” (K54)
Bilimsel Olmayan veya Yüzeysel Bilgi İçeren Cümleler	22	“Herhangi bir hakaret veya psikolojik şiddet insanı bir travma etkisinde bırakıp uykularında kabus içinde korkutabilen bir durumdur.” (K16) “Bireylere yapılan baskı, aşağılama ve hakaret sonucu oluşan durum” (K23)
Bilimsel Bilgi İçeren Cümleler	15	“Psikolojik istismar kişinin başka birini manipüle ederek, ihmal ederek, onazorbalık yaparak kişinin üzerinde baskı kurması ve onun yetersiz hissetmesine sebep olmasıdır.” (K20) “Bireyin benliğini ve psikolojik sağlığını zorbalık dışlanma aşağılama gibi eylemlerde bulunarak sarsma ve bireyin kendisini tüm bunların sonucu olarak değersiz hissetmesini sağlama” (K51)
Toplam	69	

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çocuk gelişimci adaylarının ürettikleri cümlelerin kavram yanılgısı içeren cümleler (f=32), bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümleler (f=22) ve bilimsel bilgi içeren cümleler (f=15) olmak üzere üç kategoride toplandığı görülmektedir. Buna göre çocuk gelişimci adaylarının kurdukları bilimsel açıdan doğru ve kavramla ilişkili olan cümleler “bilimsel bilgi içeren cümleler” başlığında ele alınırken; bilimsel olmayan, yüzeysel bilgiler içeren ve günlük yaşam deneyimlerinden yararlanılarak oluşturulan cümleler “bilimsel olmayan ve yüzeysel bilgi içeren cümleler” başlığında, birbiri ile karıştırılan ifadeleri içeren ve kavramları farklı ve yanlış anlamı olan ifadelerle kullanılan cümleler ise “kavram yanılgısı içeren cümleler” başlığı altında ele alınmıştır. Çocuk gelişimci adaylarının ürettikleri cümlelere bakıldığında ise psikolojik istismarı en çok kavram yanılgısı içeren cümleler ile tanımladıkları görülmüştür. Çocuk gelişimci adayları psikolojik istismarı en az bilimsel bilgi içeren cümleler ile tanımlamışlardır. Bu bağlamda, çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin sınırlı bilgiye sahip oldukları ve kavramın çocuk gelişimci adaylarının çoğutarafından tam olarak algılanmadığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Çocuklukta yaşanan -zarar verme, terk edilme tehditleri, aşağılama, temastan yoksun bırakma, izolasyon, psikolojik taciz taktikleri ve davranışları içeren- psikolojik istismarın, yetişkinlikte yaşanabilecek psikiyatrik bozukluk riskini artırdığı bilinmektedir (4, 34). Bu bağlamda çocukluk döneminde psikolojik istismara maruz kalmak, yaşam boyu fiziksel ve zihinsel sağlık açısından büyük bir risk teşkil etmektedir. (35, 36, 37). Tüm bu risklere karşın UNICEF (2017) “Çocuk ve Ergenlerin Hayatında Şiddet: Tanıdık Bir Yüz” isimli raporunda 2-4 yaşları arasındaki 300 milyon çocuğun, yani her 4 çocuktan birinin ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından düzenli bir biçimde fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Küresel prevelansa bakıldığında ise psikolojik istismarın tüm dünyada 18 yaşın altındaki her üç çocuktan birinin hayatını etkilediği tahmin edilmektedir (38, 39). Çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına ilişkin bilgi sahibi olmaları, meslek

hayatlarındakarşılaşılabilecekleri psikolojik istismar vakalarını tanıyabilmeleri ve çözümü konusunda etkin rol alabilmeleri noktasında önem arz etmektedir. Bu görüşten hareketle gerçekleştirilen bu araştırmada kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını zihinlerinde nasıl yapılandırdıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada ilk olarak çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını hangi sözcükler ile ilişkilendirdiklerine bakılmıştır. Buna göre çocuk gelişimci adayları psikolojik istismar kavramını sıklıkla baskı, şiddet, travma, aşağılama, manipüle etme, hakaret, küçümseme kelimeleri ile ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Alan yazında yer alan psikolojik istismar kavramının tanımlarına bakıldığında tehdit etmek, korkutmak, reddetmek, terk etmek, eleştirmek, küçük düşürmek, utandırmak, görmezden gelmek, izole etmek, terörize etmek, suçlamak, küçümsemek, yoksun bırakmak, kısıtlamak kelimelerinin yoğun bir biçimde kullanıldığı görülmektedir(40, 41, 42, 43, 44). Çocuk gelişimci adaylarının ürettikleri kelimeler ve bu kelimelere ilişkin tekrarlamaya sayıları incelendiğinde; çocuk gelişimci adaylarının alan yazındaki psikolojik istismar kavramın tanımlarında yer alan kelimeler ile kısmen benzer kelimeler kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra çocuk gelişimci adaylarının kullandıkları kelimelerin eylem, çevre, duygu ve sözel ifade ile ilişkili oldukları belirlenmiştir. Bu durum da yine alan yazında psikolojik istismar kavramı tanımlanırken ele alınan sözcükler ile kısmi bir benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci kısmında çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramını tanımlamaya yönelik olarak kurdukları cümleler incelenmiştir. Buna göre çocuk gelişimci adaylarının kurdukları cümlelerin büyük çoğunluğunun kavram yanılgısı içeren ve bilimsel olmayan ya da yüzeysel bilgi içeren cümleler olduğu belirlenmiştir. Çocuk gelişimci adaylarının ürettiği 69 geçerli cümle içerisinde yalnızca 15'inin bilimsel bilgi içeren cümleler olduğu görülmüştür. Bu durum çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar konusunda yeterli doğru bilgiye kısmen sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Alan yazında psikolojik istismar kavramına ilişkin tanımlara (5, 6, 45, 46) bakıldığında araştırma sonucunda çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına yönelik bilişsel yapılarının yetersiz olduğu ve kavramını bir şekilde anlaşılmadığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar kavramına yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesi amacı ile yapılan bu araştırmanın sonucunda çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar konusunda sınırlı düzeyde bilgisahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç değerlendirilirken araştırmanın tek bir üniversitede öğrenim gören 104 çocuk gelişimci adayını ile gerçekleştirilmesi araştırmanın sınırlılık durumudur. Öte yandan bu bir sınırlılık olsa da çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar konusundaki bilişsel yapılarını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda gelecekte yapılacak olan araştırmalarda bu sınırlılığı ortadan kaldıracak sayıda çocuk gelişimcinin ya da çocuk gelişimci adayının katılacağı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Ayrıca oldukça önemli bir husus da çocuk gelişimci adaylarının psikolojik istismar konusundaki bilgi eksikliklerinin giderilmesidir. Bunun yapılması için çocuk gelişimi eğitim programlarında gerekli güncellemeler ve düzeltmeler yapılmalıdır. bahsi geçen farklılıkların ortaya konması noktasında çocuk gelişimci adaylarının öğrenimlerine devam ettikleri sınıf bilgilerine yer verilmesi de önem arz etmektedir. Bu noktada bir diğer önemli husus da psikolojik istismar konusunun ele alınacağı derslerde kullanılacak yöntem ve teknikler ile ilgilidir. Bu konuya yer verilecek derslerde yalnızca düz anlatım metodu kullanılmamalı, çocuk gelişimci adaylarının dersini içselleştirmesine olanak sağlayacak soru-cevap, vaka analizi, derse konuk çağırma gibi yöntemlere de yer verilmelidir. Son olarak çocuk gelişimci adayları, toplum nezdinde taşıdıkları görevlerin önemi konusunda bilinçlendirilmeli, günümüz dünyasında sık sık gündeme gelen istismar türleri konusunda farkındalıkları artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Ersanlı K, Yılmaz M, Özcan K. Algılanan duygusal istismar ölçeği (adiö): geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013: 32(1), 147-64.
2. Türk Dil Kurumu. İstismar. Türk Dil Kurumu Online Sözlük. <mailto:https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi Ocak , 2021).
3. Orhaner, G. Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki [Yüksek Lisans Tezi] Üsküdar Üniversitesi; 2018.
4. Doherty D, Berglund D. National Clearinghouse on Family Violence. Psychological Abuse: A Discussion Paper. Ottawa: Public Health Agency of Canada; 2008.
5. Polat O. Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar I (1. Baskı). Seçkin Yayıncılık; 2007.
6. Duman, N. Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2019: 5(1), 33-43. <https://doi.org/10.24289/ijsser.478248>
7. Runyan D, Corrine M-C, Ikeda R, Hassan F, Ramiro L. Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: World report on violence and health. World Health Organization, Geneva, 57-86. 2007. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf
8. Hart S, Brassard M. Psychological maltreatment: Progress achieved. *Development and Psychopathology*. 1991: 3(1), 61-70. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005095>
9. Egeland B. Taking stock: Childhood emotional maltreatment and developmental psychopathology. *Child Abuse & Neglect*. 2009: 33(1), 22-26. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.12.004>
10. Cerezo MA, Frias D. Emotional and cognitive adjustment in abused children. *Child Abuse and Neglect*. 1994: 18(11), 923-932. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(05\)80003-1](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(05)80003-1)
11. Uslu Rİ. Çocuk istismarına ve ihmeline yaklaşım temel bilgiler. Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği; 2015.
12. Allen B. An analysis of the impact of diverse forms of childhood psychological maltreatment on emotional adjustment in early adulthood. *Child Maltreatment*. 2008: 13(3), 307-312. <https://doi.org/10.1177/1077559508318394>
13. Mehrjoo E, Hashem L. The risk of physical and psychological abuse with children in families involved in emotional divorce and formal divorce. *Indian Journal of Positive Psychology*. 2018: 9(3), 364-367.
14. Moran PM, Bifulco A, Ball C, Jacobs C, Benaim K. Exploring psychological abuse in childhood: I. Developing a new interview scale. *Bulletin of the Menninger Clinic*. 2002: 66(3), 213-240. <https://doi.org/10.1521/bumc.66.3.213.23367>
15. McNiss C, Kalarchian M, Laurent J. Factors associated with childhood sexual abuse and adolescent pregnancy. *Child Abuse & Neglect*. 2021: 120, 105183. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105183>
16. Thulin J, Kjellgren C, Nilsson D. Children's disclosure of physical abuse – The process of disclosing and the responses from social welfare workers. *Child Care in Practice*. 2019: 1-15. <https://doi.org/10.1080/13575279.2018.1555139>
17. Gall M, Borg W, Gall JP. Educational research an introduction. Longman Publisher; 1996.
18. Hovardas T, Korfiatis KJ. Word associations as a tool for assessing conceptual change in science education. *Learning and Instruction*. 2006: 16 (5), 416-432. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2006.09.003>
19. Escamilla M, Sandoval H, Calhoun V, Ramirez M. Brain activation patterns in response to complex triggers in the Word Association Test: Results from a new study in the United States. *Journal of Analytical Psychology*. 2018: 63(4), 484-509. <https://doi.org/10.1111/1468-5922.12430>
20. Bahar M, Özatlı NS. Kelime iletişim test yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2003: 5(1), 75-85.
21. Wagner W, Valencia J, Elejabarrieta F. Relevance, discourse and the hot stable core of social

- representationsda structural analysis of word associations. *British Journal of Social Psychology*. 1196: 35, 331-351. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1996.tb01101.x>
22. Kurt H, Ekici G. What is a virus? Prospective biology teachers' cognitive structure on the concept of virüs. *International Online Journal of Educational Sciences*. 2013: 5 (3), 736-756.
23. Türksever Ö. Exploring high school students' cognitive structures for energy concept through Word Association Test. *International Education Studies*. 2021: 14 (9), 58-68. <https://doi.org/10.5539/ies.v14n9p58>
24. Cardellini L, Bahar M. Monitoring the learning of chemistry through word association tests. *Australian Chemistry Resource Book*. 2000: (19), 59-69.
25. Avan ŞK, Kalenderoğlu İ. Yabancı öğrencilerin kelime ilişkilendirme testi ile türk kültürü konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2018: 7(19), 51-64.
26. İnel Y, Akar C, Üztemur SS. Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin yönetim biçimleri kavramlarına yönelik algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla tespiti. *Tarih Okulu Dergisi*. 2016: 9 (28), 523-540. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh997>
27. Bahar M, Johnstone AH, Sutcliffe RG. Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*. 1999: 33(3), 134-141.
28. Yalvaç GH. İşbirlikli Öğrenme Yaklaşımının Öğretmen Adaylarının Çevreye İlişkin Zihinsel Yapılarına Etkisi [Yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2008.
29. Onat G, Keskin E. Organik Gıda Kavramının Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 2019: 7 (4), 3275-3289. DOI: 10.21325/jotags.2019.528
30. Creswell JW. Nitel Araştırma Yöntemleri. Siyasal Kitabevi; 2016.
31. Merriam SB. Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. Nobel Yayın Dağıtım; 2013.
32. Patton MQ. Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (M Bütün, SB Demir Çev.). Ankara: Pegem Akademi; 2014.
33. Ercan F, Taşdere A, Ercan N. Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla bilişsel yapının ve kavramsal değişimin gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*. 2010: 7 (2), 136-154.
34. Bifulco A, Moran PM, Baines R, Bunn A, Stanford K. Exploring psychological abuse in childhood: II. Association with other abuse and adult clinical depression. *Bulletin of the Menninger Clinic*. 2002: 66(3), 241-258. <https://doi.org/10.1521/bumc.66.3.241.23366>
35. Anda RF, Felitti VJ, Bremner JD, Walker JD., Whitfield C, Perry BD, et al., editors. The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*. 2006: (256), 174-186. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4>
36. Norman RE, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T. The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Med*. 2012: 41. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>
37. Paul E, Eckenrode J. Childhood psychological maltreatment subtypes and adolescent depressive symptoms. *Child Abuse & Neglect*. 2015: (47), 38-47. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.05.018>
38. United Nations Children's Fund. A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents, [Report]. UNICEF; 2017. <https://data.unicef.org/resources/a-familiar-face/>
39. Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, Alink LRA, van IJzendoorn MH. The universality of childhood emotional abuse: a meta-analysis of worldwide prevalence. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*. 2012: 21(8):870-890. <https://doi.org/10.1080/10926771.2012.708014>
40. Brown T, Alexander R. Child Abuse and Family Law: Understanding the issues facing service and legal professionals (1st ed.) Allen & Unwin Publishing; 2007
41. Topçu S. Silinmeyen izler: Çocuk, genç ve engellilerin istismar ve ihmali. Phoenix Yayınevi; 2009.
42. Clark RE, Clark JF, Adamec C. The Encyclopedia of Child Abuse (3rd ed.) Facts on File Publishing; 2007.

43. Howe D. Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention (1st ed.) Palgrave Macmillan Publishing; 2005.
44. McGee RA, Wolfe DA. Psychological maltreatment: Toward an operational definition. *Development and Psychopathology*. 1991; 3(1), 3–18. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005034>
45. Tıraşçı Y, Gören S. Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*. 2007; 34(1), 70-74.
46. O'hagan K. Emotional and psychological abuse: Problems of definition. *Child Abuse&Neglect*. 1995; 19(4), 449-461. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(95\)00006-T](https://doi.org/10.1016/0145-2134(95)00006-T)